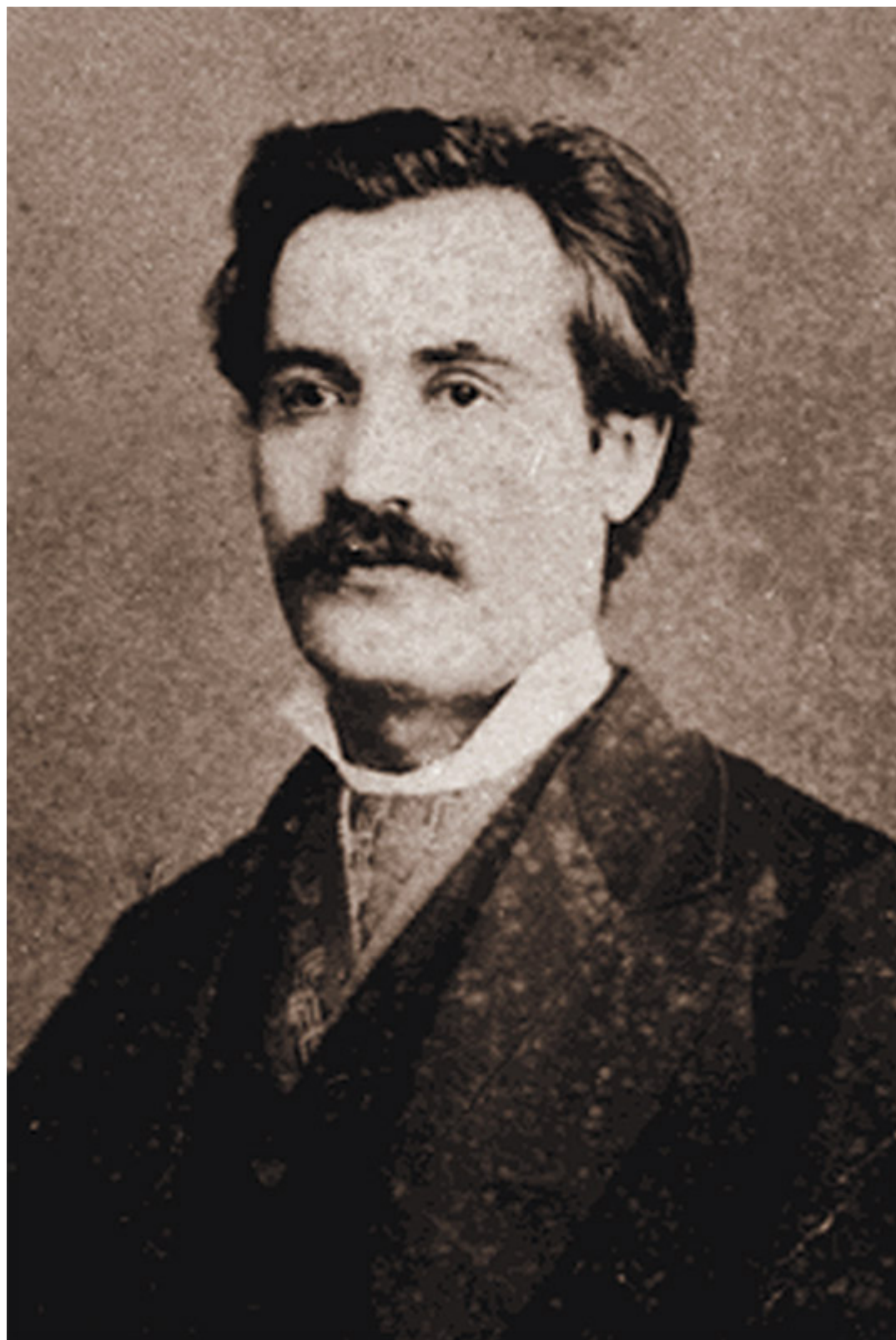

[„**«MEMORIALUL»
COMITETULUI...»**] – de **Mihai
Eminescu** [4 noiembrie 1882]

„Memorialul „ comitetului ales de Conferența română din Sibiu ne descopere situația curioasă și umilitoare ce li s-a creat românilor din monarhia habsburgică prin dualism și prin măsurile guvernamentale ale maghiarilor. Popor străvechi pe teritoriul unei țări autonome, care și-a mântinit independența ei în curs de sute de ani atât față cu regii Ungariei cât și față cu turcii, românii, cari singuri formează două treimi a populațiunii țării – pe când maghiarii și germanii abia formează o a treia parte – sunt puși cu totul în afară din viața publică prin fel de fel de măsuri machiavelice și persecutați în toate ale lor, cu o stăruință demnă de o cauză mai bună.

Începând cu pseudoistoriografii cari contestau originea și vechimea poporului nostru în munții Ardealului și sfârșind cu măsurile d-lui Trefort, maghiar de origine franceză, care introduce cu de-a sila limba maghiară în școalele rurale, vedem o lume întreagă, popor, diplomați, învățați, conspirând pe întrecute în contra unui biet popor rustic din străvechime așezat în acele locuri, viteaz la război, harnic și liniștit în timp de pace, și toate acestea – pentru ce? Știm noi bine pentru ce? Pentru că n-are Dumnezeu de lucru, am zice.

În adevăr, nu s-ar crede și cu toate acestea există până azi istoriografi cărora li se pare nimica toată a escamota un popor întreg de zece milioane de suflete din Dacia, a-l pune în Pind și a-l face să vie de acolo îndărăt, prin suta a douăsprezecea, de peste Dunăre. Această teorie, susținută întâi de Rosler, se bucură și de favoarea maghiarilor și astfel, cu vorbe, cu deducțiuni hazardate, cu combinațiuni asupra unor timpuri egal de fabuloase pentru toate elementele din țară, ei ar vrea să tăgăduiască drepturile și existența unui popor de trei milioane, a unui element aieva care trăiește, vorbește limba lui proprie, are cultura și istoria lui proprie, cu un cuvânt al unui popor radical deosebit de cel maghiar.

Ce curioasă idee vor fi având maghiarii despre natura

oamenilor și a lucrurilor când încearcă a face într-o zi ceea ce o mie de ani n-au putut face? Ce copilărie e din partea lor de – a – și închipui că națiunile pier de pe-o zi pe alta. Bascii din Spania vorbesc până azi limba bască, sudul Franței vorbește și cultivă limba provensală, în Belgia, sub pătura subțire de cultură franceză, subzistă două naționalități deosebite, după disparițiunea Imperiului bizantin și a celui turcesc, adică după o mie cinci sute de ani, vedem încolțind, cu toată lunga dominațiune străină, toate națiunile vechi ale Peninsulei tracice: albaneji, români, bulgari, sârbi, greci, unele scăzute la număr, altele crescute; dar toate vii. Ceea ce n-au putut face cultura bizantină sau cucerirea otomană vor face ungurii prin societăți de maghiarizare? În Rusia, dacă s-ar cutremura absolutismul ei actual, am vedea zeci de naționalități deosebite răsărind intacte de sub pătura foarte subțire de dominațiune moscovită.

Până la sfârșitul sutei Xv-a românii sunt în Ardeal și Țara Ungurească unul din elementele cele mai considerabile în viața politică. Trăind sub voievozi proprii și sub legile lor proprii, fără amestec din partea Ungariei, ziditori și apărători de cetăți, pururea buni ostași, epoca de aur din țările noastre, începută cu Mircea și încheind cu Ștefan cel Mare, e o epocă de aur și dincolo. Români sunt atât de numeroși în munții Ardealului încât fragmente ale populațiunii Maramureșului fondează sub Dragoș statul Moldovei, fragmente din ținutul Făgărașului, Țara Românească. Cine vrea să-și facă o idee de energia CU totul elementară a aceluiași popor să considere că, optzeci de ani după fondarea ei, Moldova ajunge din colțul Țării de Sus până-n Nistru și la Cetatea Albă, Țara Românească într-o sută de ani până în Dobrogea și pe întreg malul drept al Dunării. E o epocă aceasta care în Ardeal produce pe Voievodul Iancu, cum îi zic baladele române și slave, pe Ioan Huniad Corvin. Papa Piu II (Aeneas Silvius Piccolomini) născut pe la 1405, deci contimporan cu toată seria strălucită de eroi ai poporului românesc, zice despre Iancu „Ioannes Hunniades, cuius nomen caeteros obnubilat, non

tam Hungaris quam Valachis, a quibus natus erat, gloriam auxit
”.

Încă în suta a șaptesprezecea Miron Costin scrie regelui Poloniei că cel mai frumos și mai corect dialect românesc, cel mai apropiat de graiul italic se vorbește în Satmar, unde, cu toată emigrarea lui Dragoș, românii rămași acolo sub fratele lui, Voievodul Balc, sunt atât de numeroși ca și când n-ar fi ieșit nimenea din țară. E curios a auzi azi că, tocmai în acele clasice locuri, d-nii maghiari vor să înființeze o episcopie maghiară de rit greco – catolic pentru români și ruteni.

Și când privim la munca seculară a acestui popor, la suma de putere musculară cheltuită, ne prinde mirarea. Ținuturile în care locuiesc românii sunt răpite pustietății și codrului. Fiece palmă de pământ de hrană e câștigată prin estirpare de codri seculari, prin curățură.

Pe când maghiarul și-a câștigat șesurile patriei sale păscându-și caii și plimbându-se, [î]l vedem pe român cucerind palmă cu palmă pământul de sub puterile naturii, [î]l vedem curățind rădăcinile codrilor seculari și creându-și patria lui muntoasă pas cu pas.

Cred oare ungurii că caracterul acestei munci grele și statornice nu s-a imprimat în toată ființa poporului românesc, cred ei că această viață n-a lăsat adânci urme psihologice în acest popor, atât de liniștit în aparență, dar de o cumplită îndărătnicie în fundul sufletului său? Românul nu uită nici binele, nici răul. N-a uitat fărâməturile de grație ce li s-a aruncat de cătră echitatea Casei de Austria; de aceea e unul din popoarele cele mai dinastice ale monarhiei; dar românul nu uită în veci nici răul ce i l-au făcut alții. Moștenirea de aversiune și de iubire o păstrează intactă și de aceea orice încercare de-a-i contopi este zădarnică și copilăroasă. E zădarnică în Rusia, unde un colos de zeci de milioane apasă asupra câteva sute de mii, unde limba se transmite numai prin

viu grai din generație în generație; cu cât mai zădarnică va fi în Ungaria?

Între mijloacele de-a înlătura pe români de la viața publică, cel mai de căpetenie e legea electorală excepțională, mănținută ad-hoc pentru Transilvania. Legea aceasta e făcută în favorul exclusiv al populațiunilor orășenești – și români sunt în cea mai mare parte țărani – apoi în folosul nobililor – toți maghiarii sunt nobili și votează direct, fără cens, fără nimic – și a secuilor, cari iar votează direct. Astfel s-au creat o lege anume pentru Ardeal, care pune alegerile în mâna neromânilor, încât numărul de reprezentanți pe cari l-ar putea obține poporul în asemenea condițiuni e cu totul ridicol.

Totodată guvernul se silește prin legi agrare a aduce pe român la sapă de lemn. Deși țărani au fost împrăprietăriți, deși despăgubirea pentru pământurile ce s-au conferit e strălucită, totuși, prin așa numita comasare, i se iau locurile lui roditoare și i se dau în schimb locuri rele, apoi i se iau curăturile și i se dă în schimb pădure. S-au restrâns dreptul de pășune, încât numărul vitelor de muncă a scăzut în proporții enorme. Sate deposedate, familii aruncate pe uliți, mii de locuitori amenințați a fi alungați din vetrele strămoșești – iată justiția, iată administrația maghiară. Pe de altă parte cârciumele constituie un privilegiu, evreii le arendează și acolo – și debitează băuturile lor nesănătoase; populațiunea română descrește și degenerază.

Și, deasupra acestei mizerii produse în mod artificial de cătră înțelepciunea de stat maghiară, mai vine mizeria morală, siluirea zilnică a limbei.

Un corespondent al „Gazetei generale” își propusese să descrie corupția administrației maghiare. Dar omul mărturisi în fine că condeiul îi cade din mână, că o carte, nu un articol de jurnal abia ar fi în stare a o descrie. Și de ce nu scrie această carte?

Pentru că simțim scârbă – zice el – de acest organism care putrezește înlăuntru și care cu toate astea trăiește, ba chiar se 'ngrașă. Se înfioară cineva să arunce mai adânc privirea în rulajul acestei mașine și nu e om care să creadă că va putea funcționa în mod durabil, că e capabilă a trăi. Funcționarii decretează dări fictive, care se încasează pe jumătate dacă cel lovit de ele știe a se precupeți – împrejurare ce dovedește că totul e o escrocherie; aci sunt case de economie cari refuză a înapoia capitalurile depuse; aci i se cer țăranului taxe pentru orice înregistrare cadastrală și, oriunde ar vrea să se informeze, i se 'ntinde mâna goală. Judecătorului [î]i duci un râmător ori o butie cu vin și ești sigur să-ți câștigi procesul – dacă partea adversă n-o aduce doi râmători. Prădăciuni și omoruri chiar se fac mușama pentru mită; e o justiție care amenință a se 'năduși în grăsimea ei.

Iată regimul atrăgător de la care se pretinde să exercite asupra a trei milioane de români farmecul de – a – și renega limba și istoria lor și de-a deveni maghiari.

Postulatul de căpetenie al memorialului e așadar: autonomia Ardealului, căci autonom a fost în toți timpii și până acum șaisprezece ani, până la fuziunea făcută în contra voinței esprese a românilor; în contra tractatelor din trecut, în contra dreptului și bunului simț, poate chiar în contra voinței Coroanei, căci s-a făcut nu sub influența unei necesități dinlăuntru, ci sub presiunea împrejurărilor create de războiul austro – italo – german, când emigranți maghiari, știuți pe atunci de contele Usedom, deci și de principele de Bismarck, pregăteau insurecțiunea și dezmembrarea monarhiei habsburgice.

Aci, sub presiunea unor împrejurări independente de voința sa și contrarie intereselor dinastiei îndeosebi, a Imperiului în genere, mâna monarhului a putut fi siluită să iscălească un act nedrept pentru unul din popoarele cele mai credincioase ale monarhiei și favorabil pentru schimbăcioșii maghiari. Chiar în acest moment de cumpănă și de silă, monarhul și-a

adus aminte de români; garantarea autonomiei lor bisericesti și școlare au format cetatea îndărătul căreia națiunea a mai putut lupta în contra cotropirii. Dar tocmai de această autonomie miniștrii moderni ai Ungariei cearcă zilnic a se atinge și vor cerca poate până în momentul în care îndelung-răbdătorul popor românesc va îngropa în ruine și sânge tentativele lor.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro